

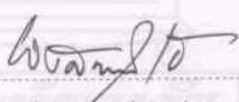
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ชื่อและนามสกุล นางสาวอรนุช มั่งมี
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง
2. รองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ

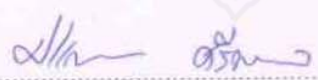
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. นันทา บูณะชนิง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัย นางสาวอรุณ มั่งมี รหัสนักศึกษา 2549001671 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต

(ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

(2) รองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานของเกษตรกร ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (2) การผลิตข้าวของเกษตรกร ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (3) ความต้องการการส่งเสริมด้านการผลิตข้าวของเกษตรกร ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ประชากร คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับสำนักงานเกษตรอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 505 ครัวเรือน ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 224 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรร้อยละ 64.3 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.89 ปี ร้อยละ 33.0 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.64 คน มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.50 คน เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ส่วนใหญ่ใช้จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร และมีโทรทัศน์เป็นแหล่งรับข้อมูลข่าวสารในครัวเรือน ได้รับข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีการผลิตข้าวจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากกว่าแหล่งข้อมูลอื่นๆ ส่วนใหญ่ผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวเฉลี่ย 2.80 ครั้ง มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 16.47 ปี เกษตรกรร้อยละ 65.0 มีการทำนาปรัง มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 15.67 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 14.89 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 74.1 ใช้เงินทุนในการผลิตข้าวจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2) ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เกษตรกรร้อยละ 67.0 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากพ่อค้า อัตราเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ (นาดำ) เฉลี่ย 11.30 กิโลกรัมต่อไร่ (นาหว่าน) เฉลี่ย 18.49 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนมากใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืช และโรคข้าว เกษตรกรร้อยละ 73.2 ใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวทันทีที่พบ ส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมี และเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกกับทางรัฐบาล ผลผลิตเฉลี่ย 707.68 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาเฉลี่ย 12.46 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนเฉลี่ย 5,977 บาทต่อไร่ (3) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมความรู้ด้านการผลิตข้าว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่สำคัญ คือ การป้องกันกำจัดแมลงและโรค การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ การเก็บเกี่ยวระยะพลับพลึง การรวมกลุ่มผลิต การทำนาโยน พันธุ์ข้าวใหม่ๆ การใช้ปุ๋ยลดต้นทุน การเตรียมดิน การวิเคราะห์ดิน การทดสอบความงอก และการคัดเลือกพันธุ์ การควบคุมวัชพืช (4) ปัญหาของเกษตรกร คือ ปัจจัยในการผลิตข้าวมีราคาสูง เช่น ปุ๋ยเคมี เมล็ดพันธุ์ข้าว ค่าแรงงาน ค่าเช่านา และโรค แมลง ศัตรูข้าวระบาด

คำสำคัญ ข้าว การผลิตข้าว เกษตรกร ตำบลสันทราย จังหวัดเชียงราย

Thesis title: Rice Production by Farmers in Sansai Sub-District, Mae Chan District, Chiang Rai Province

Researcher: Miss Oranuch Mungmee; **ID:** 2549001671;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Jinda Khlitong; Associate Professor;

(2) Dr. Pongpan Thienhirun; Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The objectives of this research were to study 1) fundamental circumstance of farmers 2) rice production 3) extension needs in rice production 4) problems and recommendations for rice production by farmers in Sansai Sub-District, Mae Chan District, Chiang Rai Province.

The population in this study was farmers from 505 households who registered as rice-farmers with the Office of Agricultural Extension in Mae Chan District, Chiang Rai Province. Sample size numbered 224 farmers by simple random sampling. The instrument used for data collection was an interview form. Data was analyzed by computer programs. Statistics used were frequency, percentage, maximum value, minimum value, mean and standard deviation.

Research findings indicated that 1) 64.3% of the farmers were male with the average age at 51.89 years. 33.0 % of them completed higher primary education (Prathom 6). Their average number of household member was 4.64 persons. Their average number of household agricultural labor was 2.50 persons. Most of them were found in agricultural occupation and belonged to agricultural group. Most of them used the technology transfer point as source of information and television at home as source of information. They received information on rice production technology from government extension officer. Most of them had been trained on rice production 2.80 times by average. Their average experience in rice-farming was 16.47 years. 65.0 % of the farmers cultivated off-season rice. Their average occupied area was 15.67 rai. Their average rice-farming area was 14.89 rai. 74.1 % of them spent capital for rice production from the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. 2) For rice cultivation, the majority used Kao Dok Mali 105 variety. 67.0 % of them bought rice seeds from merchants. The average ratio of rice seeds for transplanting was 11.30 kg/rai. The average ratio of rice seeds for broadcasting was 18.49 kg/rai. Chemical substance was used by most of them to prevent and eradicate weed flora and rice disease. 73.2 % of them used chemical substance once they happened to find rice pests. Most of them used chemical fertilizer. Half of the farmers scattered fertilizer by manpower and also by power sprayer. Over half of them harvested rice by manpower. Most of them sold their rice products to the rice mill and joined the government paddy pledging scheme. Their average product was 707.68 kg/rai. The average price was 12.46 baht/kg. The average capital was 5,977 baht/rai. 3) Their need at high level was promotion of rice production knowledge. 4) Their problems were high cost of rice production inputs such as chemical fertilizer, rice seeds, labor wages, rent and outbreak of rice pest diseases and insects.

Keywords: Rice, Rice Production, Farmers, Sansai Sub-District, Chiang Rai Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จลุล่วงสมบูรณ์ด้วยดีจากความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ และติดตามการจัดทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอนอย่างดีมาโดยตลอด นับตั้งแต่ต้นจนสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง ตลอดจนคณาจารย์ในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ ทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.นันทา บุรณะธำรง ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำทำให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ขอขอบคุณท่านเกษตรจังหวัด ท่านเกษตรอำเภอ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และนักศึกษาแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กลุ่มภาคเหนือตอนบนทุกท่านที่คอยให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวก ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ด้วยดี

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ พี่น้อง และเพื่อนๆ ที่ให้กำลังใจ และช่วยเหลือสนับสนุนในทุกด้านด้วยดีเสมอมา

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะมีคุณค่าและประโยชน์ในทางการศึกษาและงานส่งเสริมการเกษตร คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่เกษตรกร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ผู้บริหาร ผู้มีพระคุณ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านด้วยความเต็มใจอย่างยิ่ง

อรนุช มั่งมี

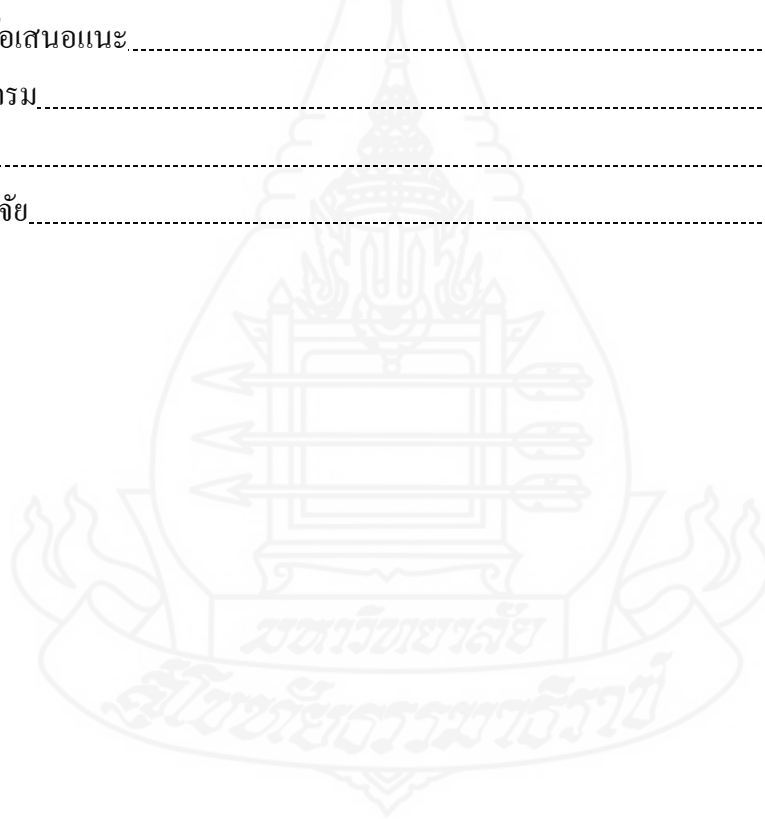
พฤษภาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
เทคโนโลยีการผลิตข้าว.....	7
ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความรู้.....	14
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ.....	18
การส่งเสริมการเกษตร.....	20
สถานการณ์การผลิตข้าว อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย.....	28
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานของเกษตรกร.....	42
ตอนที่ 2 การผลิตข้าวของเกษตรกร.....	54
ตอนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมความรู้ด้านการผลิตข้าวของเกษตรกร.....	71
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร.....	78
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	80
สรุปการวิจัย.....	80
อภิปรายผล.....	85
ข้อเสนอแนะ.....	91
บรรณานุกรม.....	95
ภาคผนวก.....	99
ประวัติผู้วิจัย.....	111

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนหมู่บ้านในตำบลสันทราย.....	29
ตารางที่ 3.1 การสุ่มตัวอย่าง.....	38
ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา.....	43
ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....	44
ตารางที่ 4.3 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน.....	45
ตารางที่ 4.4 อาชีพหลัก และอาชีพรอง.....	46
ตารางที่ 4.5 พาหนะ/เครื่องมือ/เครื่องจักรการเกษตร.....	47
ตารางที่ 4.6 การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร การเป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน.....	48
ตารางที่ 4.7 แหล่งสื่อในชุมชน สื่อในครอบครัว และแหล่งข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีการผลิตข้าว.....	49
ตารางที่ 4.8 การฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าว ประสบการณ์ในการทำนาและการทำนาปรัง.....	50
ตารางที่ 4.9 การถือครองที่ดินทั้งหมด และพื้นที่ทำนาทั้งหมด.....	52
ตารางที่ 4.10 การกู้เงินและแหล่งเงินทุนเพื่อการปลูกข้าว.....	53
ตารางที่ 4.11 พันธุ์.....	54
ตารางที่ 4.12 การเตรียมดิน.....	57
ตารางที่ 4.13 วิธีการทำนา.....	58
ตารางที่ 4.14 การจัดการดูแลรักษานาข้าว.....	58
ตารางที่ 4.15 การจัดการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว.....	60
ตารางที่ 4.16 การจัดการผลผลิต.....	61
ตารางที่ 4.17 ผลผลิตและราคาข้าว.....	62
ตารางที่ 4.18 ต้นทุนการผลิตรวม.....	63
ตารางที่ 4.19 ต้นทุนการผลิต (ค่าเช่า).....	64
ตารางที่ 4.20 ต้นทุนการผลิต (ค่าไถ/เตรียมดิน).....	64
ตารางที่ 4.21 ต้นทุนการผลิต (ค่าเมล็ดพันธุ์).....	65
ตารางที่ 4.22 ต้นทุนการผลิต (ค่าแรงงานปักดำ).....	66
ตารางที่ 4.23 ต้นทุนการผลิต (ค่าปุ๋ย).....	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.24 ต้นทุนการผลิต (ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าว).....	67
ตารางที่ 4.25 ต้นทุนการผลิต (ค่าแรงงานจัดการดูแลรักษา).....	68
ตารางที่ 4.26 ต้นทุนการผลิต (ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง).....	69
ตารางที่ 4.27 ต้นทุนการผลิต (ค่าเก็บเกี่ยว).....	70
ตารางที่ 4.28 ต้นทุนการผลิต (ค่าขนส่ง).....	70
ตารางที่ 4.29 ความต้องการการส่งเสริมความรู้ด้านการเตรียมพื้นที่ และการเตรียมเมล็ดพันธุ์.....	72
ตารางที่ 4.30 ความต้องการการส่งเสริมความรู้ด้านวิธีการทำนาที่เหมาะสม.....	73
ตารางที่ 4.31 ความต้องการการส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการดิน.....	74
ตารางที่ 4.32 ความต้องการการส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการดูแลรักษา.....	75
ตารางที่ 4.33 ความต้องการการส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการก่อนและ หลังการเก็บเกี่ยว.....	76
ตารางที่ 4.34 ความต้องการการส่งเสริมความรู้ด้านการผลิตข้าวพันธุ์ข้าวใหม่ ที่เหมาะสม.....	77

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1	แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาการผลิตข้าว ของเกษตรกรตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย.....	4
------------	---	---

